

pdf. 6. Hrynov A. V. *Otsinka innovatsiinoho potentsialu pidpriemstva* [Estimation of the Innovation Potential of the Enterprise]. *Problemy nauky*. 2003. No. 12. P. 12–15. 7. Dziubina A. V. *Rozkryttia zmistu poniattia «innovatsiinyi potentsial» ta vyznachennia yoho skladovykh* [Disclosure of the Concept of “Innovative Potential” and Definition of Its Components]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. 2008. No. 628. P. 72–77. 8. Illiashenko S. M. *Upravlinnia innovatsiinyim rozvytkom*. Sumy : Universytetska knyha, 2003. 432 p. 9. Kolesnykov Ye. V. *Finansova skladova v rezultatyvnosti vykorystannia innovatsiinoho potentsialu promysloвого pidpriemstva* : avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.04. Kharkiv, 2007. 23 p.

Інформація про автора

Гомон Марина Володимирівна – аспірант кафедри митної справи та оподаткування Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, м. Харків, 61116, Україна; e-mail: gomom.marina@gmail.com).

Информация об авторе

Гомон Марина Владимировна – аспірант кафедри таможенного дела и налогообложения Харьковского национального экономического университета им. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, г. Харьков, 61116, Украина; e-mail: gomom.marina@gmail.com).

Information about the author

M. Gomom – Postgraduate Student of Department of Customs and Taxation, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 6116, Ukraine; e-mail: gomom.marina@gmail.com).

*Стаття надійшла до ред.
21.06.2018 р.*

JEL Classification: M 410

УДК 657

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ РІВНЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В АДАПТИВНОМУ УПРАВЛІННІ ОБ'ЄДНАННЯМ ПІДПРИЄМСТВ

Погрібняк Д. С.

Анотація. В умовах невизначеності економічного середовища система бухгалтерського обліку постійно зазнає впливу зовнішніх (неконтрольованих) факторів, що вимагає постійного її удосконалення. Для цього необхідною є розробка та впровадження заходів щодо її удосконалення. Метою статті є розробка методичного підходу до оцінки рівня організації бухгалтерського обліку в адаптивному управлінні об'єднанням підприємств. Результатами дослідження виступають рекомендації стосовно формування та реалізації методичного підходу до оцінки рівня організації бухгалтерського обліку в адаптивному управлінні об'єднанням підприємств. Отримані висновки можуть використовуватися у діяльності об'єднань підприємств.

Ключові слова: методичний підхід, ефективність розвитку підприємства, обліково-інформаційне забезпечення, зрілість бухгалтерського обліку, об'єднання підприємств.

МЕТОДИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ОЦЕНКЕ УРОВНЯ ОРГАНИЗАЦИИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В АДАПТИВНОМ УПРАВЛЕНИИ ОБЪЕДИНЕНИЕМ ПРЕДПРИЯТИЙ

Погрибняк Д. С.

Аннотация. В условиях неопределенности экономической среды система бухгалтерского учета постоянно подвергается воздействию внешних (неконтролируемых) факторов, требует постоянного ее совершенствования. Для этого необходимы разработка и внедрение мероприятий по ее совершенствованию. Целью статьи является разработка методического подхода к оценке уровня организации бухгалтерского учета в адаптивном управлении объединением предприятий. Результатами исследования выступают рекомендации по формированию и реализации методического подхода к оценке уровня организации бухгалтерского учета в адаптивном управлении объединением предприятий. Полученные выводы могут использоваться в деятельности объединений предприятий.

Ключевые слова: методический подход, эффективность развития предприятия, учетно-информационное обеспечение, зрелость бухгалтерского учета, объединение предприятий.

A METHODOLOGICAL APPROACH TO ASSESSING THE LEVEL OF ORGANIZATION OF ACCOUNTING IN ADMINISTRATIVE GOVERNANCE OF AN ENTERPRISE ASSOCIATION

D. Pogribniak

Abstract. Under conditions of uncertainty of the economic environment, an accounting system is constantly exposed to the influence of external (uncontrollable) factors and requires constant perfection. For this purpose, it is necessary to develop and implement measures to improve it. The aim of the article is to elaborate a methodological approach to assessing the level of organization of accounting in adaptive governance of an enterprise association. The results of the study are recommendations for the formulation and implementation of the methodological approach to assessing the level of organization of accounting in adaptive management of enterprise associations. The findings can be used in activities of business associations.

Keywords: methodological approach, effectiveness of enterprise development, accounting and information support, maturity of accounting, association of enterprises.

Постановка проблеми. Головним завданням організації бухгалтерського обліку є формування якісної обліково-аналітичної інформації, яка буде повною мірою задовольняти специфічні інформаційні запити користувачів у процесі адаптивного управління. Оскільки діяльність об'єднання підприємств має свої характерні особливості, пов'язані з масштабами суб'єкта господарювання, значну кількість інформаційних каналів, а також складну організаційну структуру, це встановлює перед організацією бухгалтерського обліку певні специфічні вимоги, яким вона повинна відповідати в умовах невизначеності та нестабільності економічного середовища.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню питання якості облікової інформації присвячені праці таких вчених, як Е. Демінга [8], Д. Джурана [7], Ф. Кросбі [10] та ін. На методах оцінки якості облікової інформації зосереджувалися Л. Крамаровський [9], Н. Єршова [3], В. Будько [1] та ін.

Постановка завдання. Зважаючи на наявні розробки, недостатньо повно розкрито питання оцінки рівня організації бухгалтерського обліку в адаптивному управлінні об'єднанням підприємств, тому метою дослідження є удосконалення методичного підходу до комплексної оцінки рівня організації бухгалтерського обліку в адаптивному управлінні об'єднанням підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити ряд завдань:

- провести критичний аналіз наявних підходів до оцінки рівня організації бухгалтерського обліку;
- на основі виявлених недоліків навести пропозиції щодо удосконалення методичного підходу оцінки організації обліку.

Значна увага у наукових працях приділяється методам оцінки облікової інформації. Зокрема, Крамаровським Л. М. [9] було виділено такі (табл. 1).

Критичний аналіз методів оцінки облікової інформації

Назва методу	Сутність	Переваги	Недоліки
Нормативний метод	Висновок про якість облікової інформації робиться на основі використання законодавчих і нормативних документів, стандартів які регламентують ведення бухгалтерського обліку та складання звітності	Результати оцінки за цим методом залежать від компетентності особи, яка проводить оцінку	Труднощі у кількісному вираженні результатів оцінки, врахування лише законодавчих вимог до інформації
Статистичний метод	Базується на використанні методів теорії ймовірності та математичної статистики	Результати можуть бути математично обґрунтовані	Відсутність стандартизації якісних і кількісних вимог до облікової інформації
Експертний метод	У ситуації, коли має місце кількісна невизначеність критеріїв якості, основою для оцінки виступає усереднення різними методами думок експертів	Цей метод дає можливість оцінити інформацію без наявності кількісних показників	Достовірність результатів оцінки залежить від того, наскільки компетентними у досліджуваному питанні є обрані експерти-фахівці
Соціологічний метод	Базується на зборі й аналізі думок споживачів	Застосування методів математичної статистики для збору й обробки інформації дає можливість науково підтвердити будь-який результат	Достовірність такої оцінки залежить від того, наскільки обґрунтованою є система опитування споживачів

На думку Єршової Н. Ю., «якість облікової інформації – це сукупність суттєвих властивостей облікової інформації, що характеризують її відповідність своєму призначенню і висунутим до неї вимогам, а також здатність задовольняти потреби і запити користувачів» [3]. Для оцінки автор пропонує використовувати комплексний показник якості облікової інформації, який визначається як сума значень певних властивостей якості облікової інформації з урахуванням впливу коефіцієнта вагомості деякої властивості якості облікової інформації.

Бочуля Т. В. зосереджує увагу на оцінці інформаційної системи [2], приводячи таку категорію, як «пертинентність (англ. pertinent – доречний, підходящий) – суб'єктивна оцінка користувачем ступеня відповідності знайденої інформації його потребі або корисність знайденого для рішення поставленого завдання».

На думку Бочулі Т. В. визначати якість інформаційної системи (Q) доречно через її функції (S – швидкість відображення інформації; F – повнота інформаційного забезпечення; T – швидкість передачі даних; A – точність даних) в рамках обслуговування інтересів користувачів мікро- та макрорівнів.

Отже, використання наведених методів дозволяє провести оцінку облікової інформації, проте вони мають певні недоліки, а саме: надання вибіркового характеру окремих елементів організації бухгалтерського обліку; неврахування особливостей суб'єкта діяльності, облікова інформація якого оцінюється; відсутність узгодження зі специфічними інформаційними запитом адаптивного управління; складність проведення математичних розрахунків та інтерпретації отриманих результатів.

Враховуючи вищенаведене, автором пропонується методичний підхід, який містить такі етапи.

Етап 1. Формування системи показників, які характеризують об'єднання підприємства.

Особливості діяльності кожного суб'єкта господарювання характеризуються певними показниками, які дозволяють робити певні висновки. Однією із найбільш узагальнюючих характеристик діяльності будь-якого підприємства є ефективність.

Оскільки діяльність суб'єктів господарювання постійно зазнає впливу з боку як зовнішніх, так і внутрішніх факторів, для збереження своїх конкурентних позицій ключовою перевагою стає здатність підприємства зберігати свої позиції на світовому ринку, незалежно від впливу факторів, тому необхідно удосконалювати господарську діяльність з урахуванням сучасних вимог до ведення бізнесу, в тому числі і ведення бухгалтерського обліку.

Зважаючи на те, що сьогодні бухгалтерський облік як наука та діяльність виходять на новий якісний рівень, переходячи від «статичного», «посмертного» стану до динамічної, розрахованої на перспективу форми збирання, накопичення та узагальнення інформації, на нашу думку, доцільно розглядати ефективність не самої діяльності, а розвитку підприємства. Значний доробок стосовно цієї теми міститься у працях В. С. Пономаренка, І. В. Гончарової, якими було визначено показники ефективності розвитку підприємства. У табл. 2 наведено ключові особливості розвитку й діяльності об'єднання підприємств, які враховуються при використанні напрямів оцінки, виділених науковцями.

Взаємозв'язок особливостей розвитку та діяльності об'єднань підприємств у напрямках оцінки

Напрямок оцінки	Особливості розвитку та діяльності об'єднання підприємства, які враховує напрям аналізу
Ефективність виробництва	Специфічність процесу виробництва продукції, надання послуг; проблема використання оборотних і необоротних засобів виробництва
Ефективність управління	Розгалуженість системи координації управлінських дій в рамках розвитку й функціонування учасників підприємства
Ефективність персоналу	Врахування потенціалу людського фактора як найбільш впливової рушійної сили розвитку підприємства
Ефективність фінансової активності	Труднощі у процесі перерозподілу, використання та акумулювання фінансових і нефінансових активів у процесі розвитку та функціонування об'єднання підприємств

Джерело: розроблено автором на основі [11]

Доцільність використання напрямів оцінки, наведених у табл. 2, полягає у можливості надання комплексної характеристики діяльності об'єднань підприємств з позиції розвитку, що забезпечує обґрунтованість прийняття подальших управлінських рішень.

Етап 2. Групування об'єднань підприємств за кластерами з виділенням ключових їх особливостей.

Завданням кластерного аналізу є групування об'єктів за певними ознаками. Використання відповідного програмного забезпечення дозволяє розподілити суб'єкти господарювання на кластери. Перевагою такого методу є те, що він дозволяє здійснювати класифікацію, базуючись на значній кількості ознак, що сприяє формуванню більш стійких кластерів. Таким чином, проведена кластеризація дозволить сформувати однорідні групи об'єднань підприємств або підприємств в рамках одного об'єднання за рівнем розвитку його учасників. Це дасть можливість для кожного з кластерів розробити адаптовану систему показників для комплексної оцінки рівня організації бухгалтерського обліку, в результаті чого сформувати рекомендації стосовно впровадження заходів по удосконаленню організації бухгалтерського обліку об'єднань підприємств.

Етап 3. Формування організаційно-методичного забезпечення процесу оцінки рівня організації бухгалтерського обліку.

Автором пропонується проводити оцінку за декількома напрямками:

- аналіз формування обліково-інформаційного забезпечення;
- аналіз відповідності обліково-аналітичної інформації запитам користувачів в адаптивному управлінні діяльності об'єднань підприємств;
- визначення ступеня зрілості організації бухгалтерського обліку.

У зв'язку з відсутністю у наукових працях конкретних рекомендацій стосовно процесу оцінки рівня організації бухгалтерського обліку за обраними напрямками, на думку автора, доцільним є використання експертного методу.

Цей етап полягає у формуванні кількісного і якісного складу експертної групи для проведення аналізу за першим та другим напрямками.

Так, аналіз формування обліково-інформаційного забезпечення повинен надавати уявлення про те, наскільки облікова інформація, яка формується в його рамках, відповідає визначеним критеріям релевантності, доцільності, оперативності, достатності та ін. Експертна група повинна складатися з осіб, які володіють необхідними компетенціями та мають відповідну професійну кваліфікацію у сфері бухгалтерського обліку й управлінні підприємством.

Аналіз відповідності обліково-аналітичної інформації запитам користувачів в адаптивному управлінні діяльності об'єднань підприємств може бути здійснений на основі опитування менеджерів об'єднань підприємств, які на основі облікової інформації приймають управлінські рішення. Це дасть можливість виявити їх рівень «задоволеності» обліковою інформацією, яка формується у системі бухгалтерського обліку в умовах невизначеності.

Особливо ретельного ставлення вимагає процес складання анкет для опитування, від яких і залежить результат аналізу (РАША і ОБІЧ).

Визначення ступеня зрілості організації бухгалтерського обліку є узагальнюючим індикатором, який демонструє залежність між результатами аналізу формування обліково-інформаційного забезпечення, відповідності обліково-аналітичної інформації запитам користувачів в адаптивному управлінні об'єднань підприємств та результатами діяльності, рівнем розвитку досліджуваного об'єднання підприємств. Ступінь зрілості характеризуватиме те, наскільки оперативно система організації бухгалтерського обліку реагує на зміни в навколишньому середовищі.

Етап 4. Реалізація методичного підходу

Заключною стадією методичного підходу є його реалізація, наслідком якої є формування рекомендацій стосовно удосконалення організації бухгалтерського обліку об'єднань підприємств за кожним з виділених кластерів. Мірою доцільності та результативності впровадження цього методичного підходу є досягнення показників, які будуть використані у першому етапі методичного підходу до бажаного рівня.

Висновки з проведеного дослідження. Відмінністю цього методичного підходу є використання у процесі оцінки таких напрямів аналізу, як: аналіз формування обліково-інформаційного забезпечення; аналіз відповідності обліково-аналітичної інформації запитам користувачів в адаптивному управлінні діяльності об'єднань підприємств; визначення ступеня зрілості організації бухгалтерського обліку. Розроблений методичний підхід враховує виявлені недоліки наявних підходів до оцінки бухгалтерського обліку. Зокрема, він дає більш повну комплексну характеристику організації бухгалтерського обліку в цілому; враховує особливості суб'єкта господарювання, облікова інформація якого оцінюється; узгоджується зі специфічними інформаційними запитами адаптивного управління; містить рекомендації стосовно проведення математичних розрахунків для підтвердження результатів та їх інтерпретації. Перспективами подальших досліджень є розробка анкет для реалізації напрямів аналізу з використанням експертного методу.

Література: 1. Будько О. В. Шляхи забезпечення якості облікової інформації. *Економічний аналіз*. 2013. Т. 14. № 2. С. 183–187. 2. Бочуля Т. В. Філософський підхід у бухгалтерському обліку в системі інформаційного забезпечення бізнесу. *Фінанси, облік і аудит*. 2014. Вип. 2 (24). С. 175–189. 3. Єршова Н. Ю. Якість облікової інформації: методичний підхід до оцінювання. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 8 (158). С. 368–374. 4. Гуру менеджмента качества и их концепции: Э. Деминг, Дж. Джуран, Ф. Кросби, К. Исикава, А. Фейгенбаум, Т. Тагути. URL: <http://www.management.com.ua/qm/qm009.html>. 5. Деминг Э. Выход из кризиса. Новая парадигма управления людьми, системами и процессами. М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. 418 с. 6. Крамаровский Л. М., Максимова В. Ф. Оценка качества бухгалтерского учета на предприятиях. М.: Финансы и статистика, 1990. 191 с. 7. Кросби Ф. Б. Качество и я. Жизнь бизнесмена в Америке. М.: Стандарты и качество, 2003. 264 с. 8. Пономаренко В. С., Гонtareва І. В. Структура визначення інтегрального показника системної ефективності розвитку підприємства. *Економіка розвитку*. 2012. № 1 (61). С. 86–93. 9. Пилипенко А. А., Литвиненко А. О. Потенціал розвитку матеріально-технічної бази підприємства: ідентифікація та оцінювання. *Економічний часопис-XXI*. 2016. № 5–6. С. 52–57. URL: <http://soskin.info/userfiles/file/EconomicAnnals-pdf/DOI/ea-V159-11.pdf>.

References: 1. Budko O. V. *Shliakhy zabezpechennia yakosti oblikovoi informatsii* [Ways to Ensure the Quality of Accounting Information]. *Ekonomichnyi analiz*. 2013. Vol. 14. No. 2. P. 183–187. 2. Bochulia T. V. *Filosofskiy pidkhd u bukhhalterskomu obliku v systemi informatsiinoho zabezpechennia biznesu* [Philosophical Approach in Accounting in the System of Information Support Business]. *Finansy, oblik i audyt*. 2014. Issue 2 (24). P. 175–189. 3. Yershova N. Yu. *Yakist oblikovoi informatsii: metodychnyi pidkhd do otsiniuvannia* [Quality of Accounting Information: Methodical Approach to Evaluation]. *Aktualni problemy ekonomiky*. 2014. No. 8 (158). P. 368–374. 4. Guru menedzhmenta kachestva i ikh kontseptsii: E. Deming, Dzh. Dzhuran, F. Krosbi, K. Isikava, A. Feygenbaum, T. Taguti. URL: <http://www.management.com.ua/qm/qm009.html>. 5. Deming E. *Vykhd iz krizisa. Novaya paradigma upravleniya lyudmi, sistemami i protsessami*. M.: Alpina Biznes Buks, 2007. 418 p. 6. Kramarovskiy L. M., Maksimova V. F. *Otsenka kachestva bukhhalterskogo ucheta na predpriyatiyakh*. M.: Finansy i statistika, 1990. 191 p. 7. Krosbi F. B. *Kachestvo i ya. Zhizn biznesmena v Amerike*. M.: Standarty i kachestvo, 2003. 264 p. 8. Ponomarenko V. S., Hontareva I. V. *Struktura vyznachennia intehrального pokaznyka systemnoi efektyvnosti rozvytku pidpriyemstva* [The Structure of the Integral Index of System Efficiency of Enterprise Development]. *Ekonomika rozvytku*. 2012. No. 1 (61). P. 86–93. 9. Pylypenko A. A., Lytvynenko A. O. *Potentsial rozvytku materialno-tekhnichnoi bazy pidpriyemstva: identyfikatsiia ta otsiniuvannia* [Potential of Development of Material and Technical Base of the Enterprise: Identification and Evaluation]. *Ekonomichnyi chasopys-XXI*. 2016. No. 5–6. P. 52–57. URL: <http://soskin.info/userfiles/file/EconomicAnnals-pdf/DOI/ea-V159-11.pdf>.

Інформація про автора

Погрибняк Дарина Сергіївна – аспірант кафедри бухгалтерського обліку Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, м. Харків, 61116, Україна; e-mail: dpogribnyak@ukr.net).

Інформація об авторе

Погрибняк Дарина Сергеевна – аспірант кафедри бухгалтерського учета Харьковского национального экономического университета им. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, г. Харьков, 61116, Украина; e-mail: dpogribnyak@ukr.net).

Information about the author

D. Pogribniak – Postgraduate Student of Department of Accounting, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 6116, Ukraine; e-mail: dpogribnyak@ukr.net).

Стаття надійшла до ред.
25.06.2018 р.